

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTI

*Toshkent davlat sharqshunoslik Universiteti Sharq sivilizatsiyasi va Tarix fakulteti
Antropologiya va Etnologiya yo'nalishi 2 - bosqich talabasi*

Mirsaidova Ozoda

Biznes yuritish qulayligini oshirish, ma'muriy to'siqlar va korrupsiyaning oldini olish iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, yangi ish o'rinlari yaratish va qashshoqlikni qisqartirish uchun muhim ahamiyatga ega. Hukumatlar byurokratik jarayonlarni tartibga solish, moliyalashtirish imkoniyatlarini yaxshilash va korrupsiyaning oldini olish orqali biznesning rivojlanishi uchun yanada qulay muhit yaratishi mumkin. Biroq, bu maqsadlarga erishish hukumatlar, biznes va fuqarolik jamiyatining birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab qiladi. Birgalikda ishlash orqali biz hamma uchun foydali bo'lgan yanada shaffof, samarali va axloqiy biznes muhitini yaratishimiz mumkin. Xorijiy investitsiyalar mamlakatlarning, jumladan, O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida hal qiluvchi o'rin tutadi. Ushbu investitsiyalar kapital, texnologiya va tajriba olib keladi, iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi, bandlik imkoniyatlarini yaratadi va samaradorlikni oshiradi. O'zbekistonda xorijiy investitsiyalar iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, sanoatlashtirish va infratuzilmani yaxshilashda muhim rol o'ynadi.

Infratuzilma va logistika bilan bir qatorda huquqiy va me'yoriy baza xorijiy sarmoyaga ta'sir etuvchi asosiy omillardir. Shaffof va qulay huquqiy muhit investorlarni sarmoyalari xavfsizligini ta'minlash orqali jalb qiladi. Infratuzilma va logistika korxonalarining samarali ishlashi uchun juda muhim bo'lib, biznes yuritish qulayligiga va umumiy raqobatbardoshlikka ta'sir qiladi. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish strategiyasi investitsiyalarni rag'batlantirish, qo'llab-quvvatlash choralari va rag'batlantirishni o'z ichiga oladi. Investitsiyalarni rag'batlantirish turli kanallar orqali mamlakatni jozibador investitsiya yo'nalishi sifatida sotishni o'z ichiga oladi. Ma'muriy tartib-qoidalarni soddalashtirish va moliyadan foydalanish kabi qo'llab-quvvatlash choralari investitsiyalarni osonlashtiradi. Soliq imtiyozlari va imtiyozlar kabi imtiyozlar xorijiy investorlarni yanada rag'batlantirmoqda. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va ushlab qolish uchun biznes yuritish qulayligini oshirish, ma'muriy to'siqlar va korrupsiyaning oldini olish muhim ahamiyatga ega. Soddalashtirilgan tartib-qoidalar, samarali davlat xizmatlari va korrupsiyaga qarshi chora-tadbirlar xorij sarmoyasini rag'batlantiradigan biznes uchun qulay muhit yaratadi. Umuman olganda, O'zbekiston xorijiy investitsiyalar uchun yanada qulay muhit yaratish borasida sezilarli yutuqlarga erishdi. Infratuzilmani isloh qilish va investitsiyalarni davom ettirish O'zbekiston uchun xorijiy sarmoyalarni jalb qilish va saqlab qolish, pirovardida mamlakatda iqtisodiy o'sish va rivojlanishni ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi.

Infratuzilma va logistika xorij investitsiyalariga ta'sir qiluvchi bir xil darajada muhim omillardir. O'zbekiston infratuzilmani rivojlantirishga, xususan, transport,

energetika va telekommunikatsiya sohalariga katta miqdorda sarmoya kiritmoqda. Mamlakatning Yevropa va Osiyo chorrahasida joylashgan strategik joylashuvi uni savdo va logistika uchun salohiyatli markazga aylantirib, xorijiy investorlar uchun jozibadorligini yanada oshiradi. Ushbu sa'y-harakatlarga qaramay, qiyinchiliklar saqlanib qolmoqda. O'zbekiston hamon byurokratik qog'ozbozlik, moliyalashtirishning yetarli darajada yo'qligi, infratuzilmani rivojlantirishdagi kamchiliklar kabi muammolarga duch kelmoqda. Ushbu muammolarni hal etish O'zbekistonning xorijiy sarmoyalarni jalb qilish uchun jozibador joy sifatidagi salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishi uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi. Huquqiy-me'yoriy baza, shuningdek, infratuzilma va logistika O'zbekistonga xorijiy sarmoya kiritilishiga ta'sir etuvchi asosiy omillardir. Bu sohalarda davom ettirilayotgan islohotlar va investitsiyalar O'zbekiston uchun xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va saqlab qolish, iqtisodiy o'sish va rivojlanishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xorijiy sarmoya har qanday davlatning, jumladan, O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Xorijiy sarmoyani jalb qilish va ushlab turish uchun O'zbekiston qonunchilik va me'yoriy-huquqiy bazani takomillashtirishga, shuningdek, infratuzilma va logistika ta'minotini yaxshilashga e'tibor qaratmoqda. Bu omillar hal qiluvchi ahamiyatga ega, chunki ular xorijiy investorlar uchun barqarorlik, bashoratlilik va samaradorlikni ta'minlovchi sarmoya kiritish uchun qulay muhit yaratadi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda tadbirkorlik uchun yanada qulay muhit yaratish maqsadida qonunchilik va me'yoriy-huquqiy baza muhim islohotlardan o'tkazildi. Asosiy islohotlar qatoriga tadbirkorlik faoliyatini boshlash tartib-qoidalarini soddalashtirish, tartibga solishni soddalashtirish va investorlar himoyasini kuchaytirish kiradi. Hukumat, shuningdek, sarmoyadorlar ishonchini oshirish uchun muhim bo'lgan shaffoflikni ta'minlash va korrupsiyani kamaytirish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirdi.

Infratuzilma va logistika xorij investitsiyalariga ta'sir qiluvchi bir xil darajada muhim omillardir. O'zbekiston infratuzilmani rivojlantirishga, xususan, transport, energetika va telekommunikatsiya sohalariga katta miqdorda sarmoya kiritmoqda. Mamlakatning Yevropa va Osiyo chorrahasida joylashgan strategik joylashuvi uni savdo va logistika uchun salohiyatli markazga aylantirib, xorijiy investorlar uchun jozibadorligini yanada oshiradi.

Ushbu sa'y-harakatlarga qaramay, qiyinchiliklar saqlanib qolmoqda. O'zbekiston hamon byurokratik qog'ozbozlik, moliyalashtirishning yetarli darajada yo'qligi, infratuzilmani rivojlantirishdagi kamchiliklar kabi muammolarga duch kelmoqda. Ushbu muammolarni hal etish O'zbekistonning xorijiy sarmoyalarni jalb qilish uchun jozibador joy sifatidagi salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishi uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda xorijiy sarmoyalarni jalb etish bo'yicha qonunchilik va me'yoriy-huquqiy bazani takomillashtirish borasida sezilarli yutuqlarga erishildi. Hukumat biznes tartib-qoidalarini soddalashtirish va investorlar

himoyasini kuchaytirish maqsadida bir qancha islohotlarni amalga oshirdi. Masalan, O'zbekiston Investitsiyalarni qo'llab-quvvatlash agentligi ("UzInvest") faoliyatining yo'lga qo'yilgani xorijlik investorlarning mamlakatimizda tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'yish jarayonini soddalashtirishga yordam berdi. Bundan tashqari, hukumat tomonidan xorijiy investitsiyalarni himoya qilish bo'yicha qonunlar, jumladan, "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi va "Chet ellik investorlar huquqlarini himoya qilish kafolatlari va chora-tadbirlari to'g'risida"gi qonunlar qabul qilindi. Yana bir muhim islohot O'zbekistonda maxsus iqtisodiy zonalar (MEH) tashkil etilishi bo'ldi. Ushbu EIZlar xorijiy investorlar uchun soliq imtiyozlari, bojxona to'lovlaridan ozod qilish, tartibga solishning soddalashtirilgan tartib-qoidalari kabi turli imtiyozlarni taqdim etadi. EIZlarning tashkil etilishi qishloq xo'jaligi, ishlab chiqarish, turizm kabi muhim tarmoqlarga xorijiy sarmoyalarni jalb qilishga yordam berdi.

Infratuzilmani rivojlantirish nuqtai nazaridan O'zbekiston transport, energetika va telekommunikatsiya sohalariga katta miqdorda sarmoya kiritmoqda. Mamlakatda yuk va odamlarning samarali harakatlanishi uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan avtomobil va temir yo'l tarmoqlarini yangilash borasida sezilarli yutuqlarga erishildi. O'zbekiston ham energetika infratuzilmasini kengaytirishga, jumladan, yangi elektr stansiyalarini qurish va mavjudlarini modernizatsiya qilishga sarmoya kiritmoqda. Bu barqaror va ishonchli energiya ta'minotini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu xorijiy investorlarni jalb etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, O'zbekiston telekommunikatsiya infratuzilmasini yaxshilashga, jumladan, yuqori tezlikdagi internet va mobil tarmoqlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishga sarmoya kiritmoqda. Bu o'z biznes operatsiyalarini amalga oshirish uchun ishonchli aloqa tarmoqlariga muhtoj bo'lgan xorijiy investorlarni jalb qilish uchun juda muhimdir. Bunday sa'y-harakatlarga qaramay, O'zbekiston hali ham xorijiy sarmoyani jalb qilishda muammolarga duch kelmoqda. Asosiy muammolardan biri bu mamlakatdagi byurokratik qog'ozbozlik bo'lib, bu xorijlik sarmoyadorlar uchun tartibga solish muhitini boshqarishni qiyinlashtirishi mumkin. Bundan tashqari, O'zbekiston bank sektori hali ham rivojlanmagan, bu esa xorijiy investorlar uchun o'z loyihalari uchun moliyalashtirishni qiyinlashtirishi mumkin. Yana bir qiyinchilik – mamlakat huquq tizimida shaffoflikning yo'qligi, bu xorijlik investorlarning o'z huquq va majburiyatlarini tushunishini qiyinlashtirishi mumkin. O'zbekistonda bu borada muayyan yutuqlarga erishildi, masalan, korrupsiyaga qarshi kurashish va shaffoflikni oshirish bo'yicha chora-tadbirlar amalga oshirildi. Biroq, barcha investorlar uchun teng sharoitlarni ta'minlash uchun ko'proq ish qilish kerak. O'zbekiston xorijiy sarmoyalarni jalb etish bo'yicha qonunchilik va me'yoriy-huquqiy baza va infratuzilmani takomillashtirish borasida sezilarli yutuqlarga erishdi. Biroq, muammolar hamon saqlanib qolmoqda va xorijiy investorlar uchun yanada qulay muhit yaratish uchun ko'proq ish qilish kerak. Ushbu muammolarni hal etish O'zbekiston uchun xorijiy investitsiyalar uchun jozibador yo'nalish sifatida o'z salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish, mamlakatda iqtisodiy o'sish va rivojlanishni ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirish uchun xorijiy investitsiyalar muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston qonunchilik va me'yoriy-huquqiy baza, infratuzilma, investitsiyalarni rag'batlantirish va ishbilarmonlik muhitiga e'tibor qaratib, iqtisodiy o'sish va farovonlikni ta'minlab, ko'proq xorijiy investitsiyalarni jalb qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Yusupov, B., & Xudayqulov, A. (2019). O'zbekistonda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar va iqtisodiy o'sish: empirik tahlil. Iqtisodiyot va barqaror rivojlanish jurnali, 10(8), 1-14
2. Zokirov, A. (2018). To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar iqtisodiy o'sishga ta'siri: O'zbekiston dalillari. Iqtisodiyot, savdo va menejment xalqaro jurnali, 6(8), 99-113.
3. Jahon banki. (2019). O'zbekiston – Mamlakat iqtisodiy memorandumi: diversifikatsiyalangan o'sishni tezlashtirish uchun yoshlarga sarmoya kiritish. Jahon banki guruhi.
4. Jahon banki. (2020). O'zbekiston: Mamlakat surati. Jahon banki guruhi.
5. Xalqaro valyuta fondi. (2019). O'zbekiston: Tanlangan masalalar. Xalqaro valyuta jamg'armasi.
6. Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki. (2020). O'tish davri hisoboti 2020-2021: O'tish davrida qayta tiklanadigan energiya. YeTTB.
7. Osiyo taraqqiyot banki. (2018). O'zbekiston: Hamkorlik strategiyasi (2019-2023-yillar). OTB.
8. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Savdo va taraqqiyot bo'yicha konferentsiyasi. (2019). Jahon investitsiya hisoboti 2019: Maxsus iqtisodiy zonalar. UNCTAD.
9. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti. (2017). Investitsiya siyosati sharhlari: O'zbekiston 2017. OECD nashriyoti.